

OTTHONUNK A NYELV

A nyelvi és kulturális sokszínűség is veszélyben van

Banglades javaslatára az UNESCO 1999-ben nyilvánította február 21-ét nemzetközi anyanyelvi nappá, s 2000-ben ünnepelték először. OTTHONUNK A NYELV

A nyelvi és kulturális sokszínűség is veszélyben van

Banglades javaslatára az UNESCO 1999-ben nyilvánította február 21-ét nemzetközi anyanyelvi nappá, s 2000-ben ünnepelték először. A világnapot annak emlékére tartják, hogy 1952-ben az akkor még Pakisztánhoz tartozó Bangladesben az urdut nyilvánították az egyetlen hivatalos nyelvvé, noha a bangladesiek anyanyelve a bengáli. Február 21-én Dakkában a rendőrség összetűzött a tüntető diákokkal és ötöt megölt közülük.

Az UNESCO, az ENSZ oktatási, tudományos és kulturális szervezete az anyanyelv napjával bolygónk nyelvi sokszínűségére és e sokszínűséggel együtt járó gazdagságra kívánja felhívni a világ figyelmét. Többek között a nyelv által hagyományozódik ugyanis egy-egy nép kultúrája, történelme. A nyelvek egy adott népcsoport történelmének olyan korszakairól is szolgáltatnak adatokat, amelyekről olykor még tárgyi emlékek sem maradtak fenn. Az egyes nyelvek vizsgálata azonban azért is érdekes és izgalmas, mert más-más világképet közvetítenek.

Az UNESCO jelenlegi főigazgatója, Macuura Koicsiro a 2004-es világnap kapcsán kiadott nyilatkozatában ezt írta: „Az anyanyelvek azért egyediek, mert születésüktől kezdve meghatározzák az embert, külön világképet adva, amely igazából soha nem tűnik el, függetlenül attól, hogy hány nyelvet tanulnak meg később. Mások nyelvét tanulni egy mód mások világérzékelésének és más megközelítéseknek a megismerésére.”

A világnap egyúttal arra is felhívja a figyelmet, hogy környezetünkhöz hasonlóan a nyelvi és kulturális sokszínűség is veszélyben van. Jelenleg mintegy 6000 nyelvet beszélnek a világon, a legtöbbet Ázsiában és Afrikában, így Indonéziában több mint hétszázat, Pápua Új-Guineában több mint nyolcszázat. E nyelvek jelentős részének azonban még írásbelisége sincs, ennél fogva rohamosan csökken beszélőik száma. A kis nyelvek (beleértve az ún. kisebbségi nyelveket is) fennmaradásának egyik legfontosabb feltétele valamilyen szintű hivatalos elismerésük. Jelenleg ugyanis az a helyzet, hogy valamivel több, mint húsz ENSZ-tagállamban van egynél több hivatalos nyelv (Indiában 19, Dél-Afrikában pedig 11!), a legtöbb állam azonban hivatalosan egynyelvű, holott a kis államokat kivéve ezekben az országokban több népcsoport is él. Egy nyelv hivatalos elismerésének egyik formája s egyúttal a fennmaradását támogató fontos tényező az adott nyelv oktatása az állami iskolákban. Egy 2003-ban kiadott UNESCO-dokumentumban (Oktatás a többnyelvű világban) a nemzetközi szerzőgárda tagjai többek között rámutatnak arra, mennyire fontos az, hogy (főként az oktatás kezdetén) a gyermekek anyanyelvű nevelésben részesüljenek. Az UNESCO által szervezett és egyéb tudományos kutatások is igazolták, hogy az anyanyelvű oktatás segíti elő leginkább a gyermekek értelmi fejlődését, a jó anyanyelvi alapok megkönnyítik az egyéb nyelvek tanulását is. Az UNESCO ugyanis fontosnak tartja a többnyelvűséget, az említett dokumentumban is azt olvashatjuk, hogy a kisebbségi és bennszülött nyelveket beszélő gyermekek oktatási nyelvi jogai közé tartozik az anyanyelvű oktatás joga, valamint az, hogy lehetőségük legyen tanulni a regionális nyelvet vagy az adott államban hivatalos nyelvet, továbbá a nagy nemzetközi nyelvek valamelyikét. Az ország hivatalos nyelvének és a nagy nemzetközi közvetítő nyelvek ismerete ugyanis a társadalmi mobilitást és érvényesülést elősegítő tényező.

Az anyanyelv napja előtt végezetül idézzük Gandhinak az anyanyelv szerepéről vallott nézeteit: „Valódi nevelés idegen nyelven nem lehetséges [...] csak a nép nyelve válhat ki eredeti gondolatokat a lehető legtöbb ember elméjében” (1920).

Az anyanyelv napja elé

Írta: Új Szó

2007. február 20. kedd - Módosítás: 2007. február 20. kedd

SZABÓMIHÁLY GIZELLA